

»Nekatere tradicije so dobre, druge bi morali opustiti«

Dede

leto 2017

režija **Mariam Khatchvani**

država **Gruzija, Hrvaška, VB, Nizozemska**

dolžina 97'

Če so se gruzijski filmi zadnjih dvajsetih let v veliki meri ukvarjali z oboroženimi konflikti, ki so sledili neodvisnosti leta 1991, sodobnejši kažejo močno zanimanje za položaj in perspektivo gruzijskih žensk. Samo v lanskem letu so mednarodne festivale dosegli trije eksplicitno feministični filmi, pri čemer je v ospredju tema materinstva. **Strašna mama** (Scary Mother, 2017) režiserke Ane Urushadze je portret gospodinje srednjih let, ki se skuša obupano emancipirati prek pisateljske kariere, podobno film **Moja srečna družina** (My Happy Family, 2017) Nane Ekvimishvili in Simona Groša spremlja žensko, ki se po dolгих letih podrejanja materinskim družbenim normam sooča s ponovnim odkrivanjem samote in z njo povezane svobode.

Dede (2017) avtorice Mariam Khatchvani, ki je na 15. mednarodnem filmskem festivalu v Erevanu prejel nagrado Fipresci, v ospredje prav tako postavi lik matere, a ga obravnava v luči tradicionalno zakoreninjenih ženskih vlog. Dogaja se leta 1992 in ga uvede za gruzijski film emblematična podoba vojakov v starem terencu, vendar se pripoved kmalu usmeri v precej stereotipen ljubezenski trikotnik med prijateljsko s fronte, Davidom (Nukri Khatchvani) in Gegijem (George Babluani), ter Dino (Natia Vibliani), ki je bila prvemu pred vojno obljubljen z meddružinskim dogovorom. Ko se prijatelja s fronte vrmeta v Davidovo domačo vas, Ushguli, oddaljeno gorsko skupnost severozahodne Gruzije, se David zave, da sta se Gegi in Dina v času njegove odsotnosti zaljubila.

Ker se boji sramote, ki bi doletela njegovo družino, če bi zaroko, kot ga prosi Dina, razdrl, David stori samomor. Ko je Gegi, sprva obtožen za Davidovo smrt, oproščen, z Dino zapustita Ushguli, film pa preskoči pet let naprej, ko v odročni vasi živita umirjeno družinsko življenje. Vseeno se zdi Dinina usoda neizbežna: ko se Gegi ob smrti njene babice vrne v Ushguli, je tam ubit. Čeprav Dina še vedno žaluje, jo

po smrti moža znova čaka neželen zakon; tokrat jo za svojo ženo razglasi otroški prijatelj Girshel (Girshel Chelidze). Da bi preprečila ponovno prelivanje krvi, se Dina sprijazni z zakonom, vendar mora zapustiti sina, saj si ga družina pokojnega moža lasti kot njihovega edinega potomca.

Čeprav **Dede** v pripovedni zasnovi ni pretirano kompleksen film, je izjemen v potrpežljivem in pozornem opazovanju Dininega nezlomljivega duha v kljubovanju jezi zaradi kompromisov, ki jih kot ženska mora sprejeti, da bi se izognila nasilju staroveških zakonov skupnosti. Film je izjemno kritičen do nasilja, prav tako do dogovorjenih porok in v Gruziji še vedno žive prakse ugrabitev nevest. Čeprav **Dede** prevzema močno feministično držo v odnosu do represivnih običajev, prikaže tudi premišljen, večplasten vpogled v kulturo regije, s čimer se izogne klišejski predstavitvi tradicije kot inherentno nazadnjaške. Dina ni prikazana kot nekdo, ki v celoti zavrača tradicionalne načine, ampak kot ženska, ki želi ohraniti dostojanstvo in zagotoviti mirno življenje svojemu otroku.

Film si vzame čas, da opazuje vsakdanje prizore življenja v skupnosti. V njem slišimo ljudsko glasbo in uspavanke. V prizorih, ki segajo od prikazov opreme tradicionalnih bivanjskih prostorov do umivanja ovc v reki, priprave volne, izdelave sveč, pa vse do nenavadnih verovanj in z njimi povezanih obredov, režiserka zadrži etnografski pogled, ki je spoštljiv in čudovito surov hkrati. Vsemogočen okoliški gorski teren poudarja grozečo naravo, ki definira skupnosti. Podobe težkega neba in gor, ki ljudi v vasi pomanjšajo, delujejo fatalistično. Naslovni »Dede« v svaneškem dialektu, v katerem govorijo tudi igralci naturščiki v filmu, pomeni »mama«.

Dede bi tako lahko povzeli z besedami mladega lokalnega duhovnika, ki Girshelu, preden Dino prisili v zakon, svetuje: »Nekatere tradicije so dobre, druge bi morali opustiti.« Film pa jasno poudari, da morajo kompromise, ki so potrebni za vztrajanje v slabih tradicijah, v večini sprejemati ženske. **E**

